

ไม่
รู้
ว่า
จะ
ใน
ขอ
ใน
น
น
อัย
อง
าย
อึ่ง
งา
งที่
ใช้
มรู้
อยู่
น
ว
ได้

วรรณกรรมโซเวียตสมัยแนวคิดลัทธิเลนิน

ค.ศ. ๑๙๔๖ - ๑๙๕๓

สัญญาชัย สุวัจนุตตร *

“.... The principle of Party Literature consists in the fact that not only may literature not be an instrument of gain for individuals or groups, but also in that it may not be an individual matter at all.... Down with non-Party writers! Down with literary superman! Literature must become....a wheel and a screw of the single great (Party) mechanism....”

Lenin : The Party Organization and Party Literature, 1905.

สงครามโลกครั้งที่ ๒ หรือชื่อที่ชาวโซเวียตเรียกกันทั่วไปว่า “มหายุทธการกอบกู้ปิตุภูมิ” ซึ่งสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ได้ทิ้งบาดแผลอันอุกฉกรรจ์ให้กับสหภาพโซเวียต สหภาพโซเวียตสูญเสียพลเมืองกว่า ๒๐ ล้านคน เมืองใหญ่นับร้อยและหมู่บ้านกว่าหมื่นแห่งถูกทำลาย เมืองสำคัญ ๆ เช่น เคียฟ มินสค์ และเลนินกราด พังพินาศและเสียหายอย่างหนัก นโยบายเร่งด่วนเฉพาะหน้าของรัฐบาลโซเวียตหลังสงครามคือ การบูรณะประเทศโดยเฉพาะฟื้นฟูโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนสงครามตลอดจนการเสริมสร้างความมั่นคงทางอุดมการณ์เพื่อต่อต้านอิทธิพลความคิดของประเทศตะวันตก พรรคคอมมิวนิสต์มุ่งเน้นการ

อบรมปลูกฝังอุดมการณ์แห่งพรรคและรณรงค์เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น และความมั่นคงของหลักนโยบายแห่งพรรคในทุก ๆ ด้าน นโยบายสำคัญทางศิลปะและวรรณกรรมคือการควบคุมและจัดตั้งความคิดทางการเมืองของศิลปินและนักเขียน เพื่อให้สร้างงานสอดคล้องกับแนวทางการเมืองแห่งพรรคและแนวคิดอัตตสังคมนิยม นโยบายดังกล่าวมีผลให้การผ่อนคลายทางสังคมและบรรยากาศแห่งเสรีภาพและการสร้างสรรค์ทางความคิดในระหว่างสงครามต้องสิ้นสุดลง วรรณกรรมหลังสงครามระหว่าง ค.ศ.๑๙๔๖-๑๙๕๓ จึงได้ชื่อว่าเป็นสมัยแห่งความอับเฉาและแน่นิ่งทางปัญญาที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์วรรณกรรมโซเวียต

* รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

๑ ดู สัญชัย สุวัจนุตตร “วรรณกรรมโซเวียต ค.ศ.๑๙๓๔-๑๙๓๖” ภาษาและหนังสือ ๒๓ : ๑-๒ (เมษายน ๒๕๓๓ - มีนาคม ๒๕๓๔) : ๓๖ - ๕๕.

อังเดร ซดานอฟ (Andrei Zhdanov)^๒ เลขานุการคนที่ ๓ ของคณะกรรมการกลางพรรค เป็นผู้นำคนสำคัญที่เปิดฉากการรณรงค์ให้เสริมสร้างอุดมการณ์แห่งพรรคในทุก ๆ ด้าน และให้ต่อต้านจักรวรรดินิยมอย่างแข็งแกร่ง ข้อเรียกร้องของซดานอฟจึงนำไปสู่การกำหนดหลักนโยบายทางศิลปะและวรรณกรรมแห่งพรรค พรรคได้ประกาศหลักการทางวรรณกรรมว่าด้วย “มติเกี่ยวกับวารสาร *Zvezda* และ *Leningrad*” เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๖^๓ มติดังกล่าวและบทรายงานเกี่ยวกับงานวรรณกรรมอีก ๒ เรื่องที่ซดานอฟกล่าวเพื่อชี้แนะและขยายความมติเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม อีกหนึ่งสัปดาห์ต่อมาในที่ประชุมพรรค จึงกลายเป็นที่มาของหลักนโยบายพรรคในการพัฒนาสร้างสรรค์งานศิลปะและวรรณกรรมช่วงหลังสงครามเป็นเวลากว่าหนึ่งทศวรรษ

มติแห่งพรรค ค.ศ. ๑๙๔๖ - ๔๘

มติพรรคเกี่ยวกับวารสาร *Zvezda* และ *Leningrad*^๔ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ นับเป็นจุดเริ่มต้นของสมัยแห่งอำนาจเผด็จการพรรคทางความคิด หรือสมัยแนวคิดลัทธิซดานอฟ (Zhdanovism) สำคัญสำคัญของมติดังกล่าวหาว่าวารสารวรรณกรรมแนวหน้าของเลนินกราด ๒ ฉบับว่า ดีพิมพ์เผยแพร่งานเขียนที่เป็นภัยต่อความคิดของประชาชน และเสนอทัศนคติเสรีนิยมแห่งแนวคิดกรกฎามที่ *Zvezda* และ *Leningrad* ยังมีความผิดอย่างมหันต์อีกสองประการคือเป็นเวทีเผยแพร่ความคิดเห็นของเหล่านักเขียนที่ไม่ยึดมั่นในลัทธิมาร์กซ-เลนิน และนิยมเสนอเนื้อหางานเขียนที่ต่อต้านรัฐโซเวียตและบิดเบือนวิถีชีวิตของประชาชนโซเวียต

มติพรรคยังกล่าวโจมตีสหภาพนักเขียนโซเวียตโดยเฉพาะนิโคไล ตีโฮนอนอฟ (Nikolai S.

^๒ อังเดร ซดานอฟ (ค.ศ. ๑๘๙๖-๑๙๔๘) เป็นเลขานุการพรรคคนที่ ๑ แห่งเลนินกราดและเป็นสมาชิกคณะกรรมการกลางพรรคที่สตาลินให้ความเชื่อมั่นและไว้วางใจมากที่สุดบทบาทของซดานอฟในการเรียกร้องให้เสริมสร้างอุดมการณ์พรรคในทุก ๆ ด้านทำให้เขามีอิทธิพลอย่างมากในพรรคโดยเฉพาะช่วง ค.ศ. ๑๙๔๗ ซึ่งพรรคได้กำหนดนโยบายทางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมตามแนวความคิดของเขาหลายประการ ซดานอฟต่อมาจึงถูกกำจัด เขาเสียชีวิตโดยกะทันหันจากการวินิจฉัยโรคที่ผิดปกติของแพทย์กลุ่มหนึ่งเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ หลังมรณกรรมของซดานอฟ สมัยครพรรคพวกของเขาในเลนินกราดก็ถูกกวาดล้าง อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นอนุสรณ์และเกียรติประวัติของซดานอฟ รัฐบาลโซเวียตได้เปลี่ยนชื่อเมือง Mariupol ในยูเครน ซึ่งเป็นสถานที่เกิดของซดานอฟ และเป็นเมืองท่าชายทะเลและเขตอุตสาหกรรมสำคัญทางตอนใต้เป็นชื่อซดานอฟ

^๓ มติพรรคพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหน้าวารสาร *Kulturai Zhizn* และต่อมาพิมพ์ซ้ำในหนังสือพิมพ์ *Pravda* และหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ตลอดจนนิตยสารและวารสารวรรณกรรมต่าง ๆ ในบางฉบับยังมีบทบรรณาธิการแสดงความคิดเห็นต่อมติหรือมีบทความแสดงทัศนคติสนับสนุนตลอดจนมีบัญชีรายชื่องานเขียนที่ถือว่าเป็น “ภัย” ต่อโซเวียตประกอบ

^๔ *Zvezda* เป็นวารสารวรรณกรรมประเภทเล่ม “หนา” (fat) ราย ๒ เดือน ที่จัดทำขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๒๔ และได้ชื่อว่าเป็นวารสารหลักของสหภาพนักเขียนโซเวียตสาขาเลนินกราด ในทศวรรษ ๑๙๓๐ *Zvezda* เป็นหนึ่งของวารสารวรรณกรรมที่เด่นและนิยมอ่านกันมากที่สุด ส่วน *Leningrad* เป็นวารสารวรรณกรรมรายปักษ์ที่มีเนื้อหาเน้นหนักด้านการวิจารณ์และการเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวในวงการหนังสือและการประพันธ์

Tikhonov) นายกสมาคมฯ และคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเลนินกราดที่บกพร่องหน้าที่ในการควบคุมกวดขันการดำเนินงานของบรรณาธิการและสำนักพิมพ์ต่าง ๆ โดยปล่อยให้งานเขียนต่อต้านพรรคมีโอกาสเผยแพร่ได้ แม้มติพรรคจะโจมตีวารสาร Zvezda และ Leningrad เป็นด้านหลักแต่เป้าหมายสำคัญของมติดังกล่าวคือการมุ่งวิพากษ์วิจารณ์วงจรกรรมทั่วไปในสหภาพโซเวียต และการจะกำหนดบรรทัดฐานนโยบายแห่งพรรคทางวรรณกรรมช่วงหลังสงครามให้เป็นที่ยอมรับกันทั่วประเทศ

คณะกรรมการกลางพรรคตั้งปิดวารสาร Leningrad อย่างถาวรและทัณฑ์บนวารสาร Zvezda โดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่พิมพ์งานเขียนของมีฮาอิล ซอสเซนโก (Mikhail Zoshchenko)^๕ อันนา อัคมาโตวา (Anna Akhmatova)^๖ และนักเขียนคนอื่น ๆ ที่สร้างผลงานแบบคนทั้งสอง เนื่องจากงานเขียนทั้งของซอสเซนโก และอัคมาโตวาเพิกเฉยในพันธะความรับผิดชอบต่อประชาชน พรรค และรัฐ สะท้อนทัศนคติทางศิลปะอัน

เสื่อมทรามของแนวความคิดกระฎุมพี และต่อต้านโซเวียตตลอดจนดูแคลนแบบแผนชีวิตของประชาชนโซเวียต พรรคยังแต่งตั้งผู้แทนจากหน่วยงานโฆษณาแห่งพรรคเป็นบรรณาธิการบริหารวารสาร Zvezda เพื่อควบคุมเนื้อหาและแนวนโยบายการจัดพิมพ์วารสาร มาตรการของพรรคดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายจะข่มขวัญและทำลายความเป็นเอกภาพทางความคิดของนักเขียนเพื่อสร้างความแตกแยกและความหวาดหวั่นให้เกิดขึ้นในหมู่นักเขียน และเพื่อจะเข้าควบคุมวงการหนังสือและการประพันธ์ได้สะดวกขึ้น^๗

กล่าวได้ว่ามติแห่งพรรคเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคมไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันเหมือนสายฟ้าฟาด การควบคุมทางสังคมและการเสริมสร้างอุดมการณ์แห่งพรรคครั้งใหม่มีขึ้นนับตั้งแต่สหภาพโซเวียตสามารถเอาชนะการรบบป้องกันเมืองสตาลินกราดไว้ได้ ในปลาย ค.ศ. ๑๙๔๓ พรรคเริ่มเปลี่ยนนโยบายการให้เสรีภาพทางความคิดเห็นและการแสดงออกด้วยการโจมตีซอสเซนโกนักเขียนแนวเสียดสีว่าสร้างงานเขียน

^๕ มีฮาอิล มีฮาอิลวิช ซอสเซนโก (Mikhail Mikhaylovich Zoshchenko, ค.ศ. ๑๘๙๕-๑๙๕๘) เป็นผู้ร่วมก่อตั้งนักเขียนกลุ่ม "Serapion Brothers" และได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนแนวเสียดสีที่นักอ่านชื่นชอบและรู้จักกว้างขวางมากที่สุดคนหนึ่ง งานเขียนเล่มสำคัญของเขาคือนวนิยายอัตชีวประวัติแนวจิตวิเคราะห์ เรื่อง *Before Sunrise* ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ภาค ภาคแรกตีพิมพ์ในนิตยสารวรรณกรรมรายเดือน ค.ศ. ๑๙๔๓ แต่ไม่จบเนื่องจากทางการสั่งห้ามไม่ให้พิมพ์เผยแพร่ ภาคสองตีพิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. ๑๙๗๒ แต่เปลี่ยนชื่อและเนื้อหาใหม่จนแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคแรก

^๖ อันนา อันเดรเยฟนา อัคมาโตวา (Anna Andreyevna Akhmatova, ค.ศ. ๑๘๘๙-๑๙๖๖) กวีหญิงเรื่องนามที่มีผลงานเป็นที่นิยมอ่านกันแพร่หลายในช่วงก่อนการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๗ หลังการปฏิวัติเดือนตุลาคม อัคมาโตวาเขียนกวีนิพนธ์น้อยชิ้น ทว่าการโจมตีงานเขียนของเธอว่ามีทัศนคติต่อต้านพรรคและด้อยค่าทางศิลปะ ทั้งเต็มไปด้วยแนวคิดของวัฒนธรรมกระฎุมพี กวีนิพนธ์ชิ้นเอกของเธอคือ *Requiem* (ค.ศ. ๑๙๓๕-๑๙๔๐) และ *Poem Without a Hero* (ค.ศ. ๑๙๔๐-๑๙๔๒).

^๗ Walter N. Vickery, "Zhdanovism (1946-53)" in Max Hayward and Leopold Labedz, edited, *Literature and Revolution in Soviet Russia 1917-62, A Symposium* (London: Oxford University Press, 1963), p.104.

ที่ไร้คุณค่าเพราะเพิกเฉยต่อปัญหาการเมืองที่ประเทศชาติกำลังเผชิญอยู่ ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๔ จนถึงครึ่งปีแรกของ ค.ศ. ๑๙๔๖ พรรคคอมมิวนิสต์อย่างหนักให้นักเขียนสร้างงานเพื่อให้เกิดการศึกษาอบรมแก่มวลชนและเพื่อรับใช้หลักการนโยบายแห่งพรรค ขณะเดียวกันพรรคก็เริ่มมาตรการควบคุมทางสังคมอย่างเข้มงวดมากขึ้น^๕ เลนินกราดซึ่งเป็นศูนย์กลางกิจกรรมความเคลื่อนไหวทางความคิดที่สำคัญของปัญญาชนและวารสารวรรณกรรมของเลนินกราดจึงเป็นเพียงแพะรับบาปที่พรรคหาเหตุผลสร้างขึ้นเพื่อจะกำหนดนโยบายการควบคุมอันเข้มงวดที่ชัดเจนขึ้น การเลือกเลนินกราดและวารสารวรรณกรรมตลอดจนนักเขียนแห่งเลนินกราดเป็นเป้าส่วนหนึ่งเป็นเพราะสตาลินต้องการลดบทบาทความสำคัญของเลนินกราดทางวัฒนธรรมให้เหลือน้อยลง และต้องการกวาดล้างกลุ่มนักเขียนในเลนินกราดซึ่งโดยทั่วไปมักมีแนวความคิดอิสระ นิยมวัฒนธรรมของยุโรปและไม่สนับสนุนแนวนโยบายพรรค

หลังจากที่มติพรรคเผยแพร่ได้หนึ่งสัปดาห์ ชดานอฟซึ่งในช่วงเวลา ๒ ปีต่อมาจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในฐานะแกนนำทางวัฒนธรรมคอมมิวนิสต์ ได้เสนอบทรายงานว่าด้วยสภาวะการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ทำให้คณะกรรมการกลางพรรคต้องประกาศมติเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคมในที่ประชุมใหญ่สหภาพนักเขียนโซเวียต

สาขาเลนินกราดและในที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกลางพรรคแห่งเลนินกราด^๕ ชดานอฟอธิบายขยายความประเด็นสำคัญ ๆ ของมติพรรคและกล่าวประณามซอสเซนโกและอัคมาโตวาอย่างยืดยาวและรุนแรง เขาให้ความเห็นว่าเรื่องสั้น *The Adventures of a Monkey* ของซอสเซนโกที่ตีพิมพ์ใน *Zvezda* ซึ่งเล่าถึงการผจญภัยของลิงที่หลุดจากกรง และการยอมรับของลิงว่าชีวิตในกรงปลอดภัยกว่าโลกภายนอกเป็นการบิดเบือนและดูแคลนวิถีชีวิตของชาวโซเวียต ส่วนกวีนิพนธ์ของอัคมาโตวาที่สะท้อนทัศนะของพวกปฏิกริยาที่มีแบบแผนชีวิตห่างไกลจากประชาชน งานเขียนทั้งของซอสเซนโกและอัคมาโตวาไม่เพียงแต่สะท้อนทัศนะต่อต้านพรรคและเป็นภัยต่อความคิดของเยาวชนโซเวียตเท่านั้น หากยังไร้คุณค่าทางศิลปะอีกด้วย ชดานอฟเน้นย้ำว่า นักเขียนมีพันธะหน้าที่ต่อประชาชนพรรคและรัฐ ศิลปะและวรรณกรรมต้องขึ้นต่อแนวนโยบายการเมืองของพรรค และเป็นแนวรบด้านวัฒนธรรมของภารกิจงานปฏิวัติ

นอกจากบทรายงานอธิบายมติพรรคแล้ว ชดานอฟยังเสนอรายงานขนาดยาวว่าด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบและบทบาทของวรรณกรรมและนักเขียนในรัฐสังคมนิยมโซเวียต เขาอ้างข้อเขียนของเลนินเรื่อง “การจัดตั้งของพรรคและวรรณกรรมพรรค” (*Party Organization and Party*

^๕ รายละเอียดการดำเนินงานของพรรคในการควบคุมทางสังคมระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๔๖ ดู Harold Swayze, *Political Control of Literature in the USSR 1946-1959*. (Cambridge : Harvard University Press, 1962), pp. 26-36. และ Avrahm Yarmolinsky, *Literature Under Communism*. (Russian and East European Series, Indiana University, vol. 20), pp. 1-15.

^๕ ดู A.A. Zhdanov, “Report on the Journal *Zvezda* and Leningrad, 1946” in David Craig, edited, *Marxist on Literature An Anthology*. (Middlesex : Penquin Books, 1975), pp. 514-526.

Literature, ค.ศ. ๑๙๐๕)^{๑๐} เป็นหลักการพื้นฐานในการพัฒนาวรรณกรรมโซเวียต กล่าวคือวรรณกรรมต้องเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจทั้งหมดของชนชั้นกรรมาชีพ เป็นพื้นเพองและตะปูควงในเครื่องจักรปฏิวัติทั้งเครื่อง มีการจัดตั้ง วางแผนและเป็นเอกภาพกับแผนนโยบายพรรค ให้การศึกษาและยกระดับความคิดทางการเมืองของประชาชน โจมตีและทำลายศัตรูตลอดจนเปิดโปงวัฒนธรรมอันเสื่อมของระบบทุนนิยม นักเขียนต้องยืนอยู่บนจุดยืนของพรรคและนโยบายพรรค ต้องศึกษาปัญหาและแนวคิดหลัก (Theme) ร่วมสมัยของสังคมเพื่อสร้างงานรับใช้พรรคและรัฐ สร้างตัวละครที่สะท้อนคุณสมบัติอันล้ำเลิศของคนโซเวียตซึ่งทำงานอย่างเต็มกำลังทั้งชีวิตจิตใจเพื่อสังคมแห่งอนาคตตลอดจนสดุดีความสำเร็จและความรุ่งโรจน์ของรัฐสังคมนิยมโซเวียตและอื่น ๆ วรรณกรรมและนักเขียนยังต้องมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ใน “สงครามเย็น” ที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นอีกด้วย

คณะกรรมการกลางพรรคต่อมาได้ประกาศมติพรรคอีก ๒ เรื่องคือ “On the Repertoire of Dramatic Theaters and Measures for Its Improvements” (๒๖ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๖) และ “On the Motion Pictur Bolshaya Zhizn”

(๔ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๖) มติทั้ง ๒ เรื่องเน้นประเด็นแผนนโยบายการสร้างละครและภาพยนตร์ตามอุดมการณ์แห่งพรรค ชดานอฟก็เสนอรายงานเพื่อขยายความเนื้อหาของมติและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องของการจะพัฒนาสร้างผลงานภาพยนตร์และการละคร เขาเน้นย้ำว่าเนื้อหาของศิลปะทุกแขนงต้องสอดคล้องกับแผนนโยบายพรรคและสะท้อนบทบาทการนำแห่งพรรคโดยเฉพาะความเป็นผู้นำของสตาลิน ต้องสดุดียกย่องความยิ่งใหญ่ของโซเวียตในทุก ๆ ด้านและประจานโจมตีทุก ๆ สิ่งที่ได้ชื่อว่า เป็นกรรมพี ความคิดเห็นของชดานอฟและมติพรรคทั้ง ๓ เรื่องจึงเป็นการกำหนดกฎข้อบังคับที่ศิลปินและนักเขียนต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามและเป็นที่มาของหลักนโยบายใหม่ทางศิลปะและวรรณกรรมแห่งพรรคหลังสงคราม

สหภาพนักเขียนโซเวียตขานรับมติพรรคและสนับสนุนแนวความคิดของชดานอฟด้วยการมีมติเมื่อวันที่ ๔ กันยายนให้สหภาพนักเขียนโซเวียตในทุกสาธารณรัฐจัดประชุมสัมมนาเพื่อทำความเข้าใจมติพรรคและให้จัดอบรมบุคคลในวงการหนังสือและการประพันธ์ทุกระดับเพื่อจะกำหนดแผนนโยบายการจัดทำหนังสือให้สอดคล้องกับหลักการพรรค คณะกรรมการบริหารสหภาพนักเขียนโซเวียตยังมีมติ

^{๑๐} เลนินเขียนพจนานาลักษณะพิเศษของวรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพว่าเป็นวรรณกรรมเพื่อประชามหาชน และขึ้นต่อเป้าหมายและแนวทางทั่วไปของพรรค เป็นส่วนประกอบของการทำงานของพรรคที่มีการจัดตั้ง มีการวางแผน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ข้อเขียนของเลนินเรื่องนี้อาทร บรรณกิจ แปลเผยแพร่ในนิตยสาร ผู้บุกเบิก ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-เมษายน, ๒๕๒๒) ในชื่อ “องค์การจัดตั้งพรรคกับวรรณกรรมของพรรค” ต่อมาพิมพ์เผยแพร่อีกครั้งในจุลสารรายเดือน วิทยาศาสตร์สังคม ของกลุ่มศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง ๔ มหาวิทยาลัย (๒๕๒๒) แต่ใช้ชื่อว่า “การจัดตั้งพรรคกับวรรณกรรมพรรค”

ให้ขับขอสเรนโกและอัคมาโตวาจากการเป็นสมาชิกสหภาพฯ^{๑๑} ให้ปลัดนิโคไลย์ ตีโฮนอฟ จากตำแหน่งนายกสมาคมฯ และแต่งตั้งอะเล็กซานเดอร์ ฟาเดเยฟ (A. Fadeyev)^{๑๒} เป็นเลขาธิการใหญ่ทำหน้าที่แทนนายกฯ โดยมีเลขาธิการผู้ช่วย ๔ คนและกรรมการบริหารอีก ๘ คนช่วยงาน นโยบายสำคัญที่ฟาเดเยฟเร่งดำเนินการคือการจัดประชุมอบรมนักเขียนในระดับต่าง ๆ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ตนเองและสะสมทำลายแนวความคิดวัฒนธรรมกระฎุมพี ฟาเดเยฟเรียกร้องให้นักเขียนเปิดโปงและวิพากษ์ระบอบทุนนิยมในทุก ๆ ด้าน และให้ปฏิรูปงานศิลปะวรรณกรรมตามแนวทางสังคมนิยมภายใต้การนำแห่งพรรค

ในการประชุมคณะกรรมการบริหารสหภาพนักเขียนโซเวียตครั้งที่๑๔ต้นเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๖ คณะกรรมการบริหารฯได้วางแบบอย่างของการปฏิบัติด้วยการวิจารณ์ความผิดพลาดในนโยบายการดำเนินงานของสหภาพนักเขียนโซเวียต ฟาเดเยฟกล่าวตำหนินิโคไลย์ อเซเยฟ (N.Aseyev) หัวหน้ากองบรรณาธิการ Literary Gazette^{๑๓} หนังสือพิมพ์วรรณกรรมของสหภาพนักเขียนโซเวียตอย่างรุนแรงที่ยอมให้มีการพิมพ์เผยแพร่กวีนิพนธ์ของปาสเตอร์แนคและบทสัมภาษณ์อัคมาโตวาและภาพถ่ายของเธอในหน้าหนังสือพิมพ์วรรณกรรมเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๕ เขาให้ความเห็นว่ากวีนิพนธ์ของปาสเตอร์แนคมีเนื้อหาห่างเหินจากชีวิตประชาชน

^{๑๑} หลังจากถูกขับออกจากสหภาพนักเขียนโซเวียต ซอสเรนโกก็แทบจะไม่มีบทบาทใด ๆ ในวงวรรณกรรม เขาเสียชีวิตใน ค.ศ. ๑๙๕๔ และทางการต่อมาขอให้จัดพิมพ์หนังสือรวบรวมข้อเขียนและผลงานที่เลือกสรรค์ของซอสเรนโก ๒ เล่ม แต่หนังสือก็ไม่มีบทบาทและถูกตัดต่อจนไร้คุณค่า ส่วนอัคมาโตวา หลังจากถูกบังคับให้หันหลังกับวงการหนังสือกว่า ๓ ปี ในกลาง ค.ศ. ๑๙๕๐ กวีนิพนธ์หลายชิ้นของเธอเริ่มเผยแพร่อีกครั้ง เนื้อหาของกวีนิพนธ์จะกล่าวยกย่องรัฐโซเวียตและสดุดีสตาลินในฐานะผู้นำที่สร้างสันติภาพและประมุขที่ยิ่งใหญ่ของประเทศ การยอมสยบต่ออำนาจรัฐของอัคมาโตวามีสาเหตุจากบุตรชายของเธอถูกทารุณกรรมและต้องขังครั้งแล้วครั้งเล่า อัคมาโตวาจึงใช้เงื่อนไขของการสร้างงานเขียนเพื่อพรรคและรัฐเป็นข้อแลกเปลี่ยนกับอิสระภาพของบุตรชาย

^{๑๒} อะเล็กซานเดอร์ อเล็กซานโดวิช ฟาเดเยฟ (Alexander Alekandrovich Fadeyev, ค.ศ. ๑๙๐๑-๑๙๕๖) เป็นหนึ่งของนักเขียนนวนิยายแนวอัตตสังคมนิยมที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จมากที่สุดในวงการประพันธ์ นวนิยายเรื่องสำคัญของเขาคือ The Rout (๑๙๒๗) ; The Last of the Udeeps (๑๙๓๗) และ The Young Guard (๑๙๔๕) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๕๓ ฟาเดเยฟดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ของสหภาพนักเขียนโซเวียตและมีบทบาทสำคัญในการกวาดล้างนักเขียนที่ต่อต้านแนวทางวรรณกรรมแห่งพรรค หลังการประชุมใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ ๒๐ ใน ค.ศ. ๑๙๕๖ ฟาเดเยฟก่ออัตวินิบาตกรรมด้วยการยิงตัวตายและเป็นที่เข้าใจกันว่าเขาลำบากผิดในอาชญากรรมที่สั่งการกวาดล้างเพื่อนนักเขียนช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๔๐.

^{๑๓} Literary Gazette (Literaturnaya Gazeta) เป็นหนังสือพิมพ์วรรณกรรมฉบับสำคัญของสหภาพนักเขียนโซเวียตที่ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๙ และเน้นเนื้อหาด้านวรรณกรรมล้วน ๆ ใน ค.ศ. ๑๙๖๗ มีการปรับปรุงรูปแบบจัดทำเป็นขนาด ๑๖ หน้าเช่นนิตยสารในปัจจุบันและเปลี่ยนเนื้อหาจากวรรณกรรมมาเป็นการเสนอสาระทางด้านสังคม-วัฒนธรรม และสังคม-การเมือง และวิเริ่มถกถึงปัญหาต่าง ๆ ว่าด้วยการพัฒนาสังคมตลอดจนเสนอข้อเขียนที่มีลักษณะยั่วล้อและเหน็บแนม เนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้หนังสือพิมพ์ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วไม่เฉพาะกลุ่มปัญญาชนเท่านั้นหากยังรวมถึงผู้อ่านทั่ว ๆ ไปอีกด้วย ลิเตรاتورนายา กาเซตา ปัจจุบัน (ค.ศ. ๑๙๙๐) มีจำนวนพิมพ์ ๔.๗ ล้านฉบับ และได้ชื่อว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีระดับวัฒนธรรมสูงและประณีตมาก

และไม่มีส่วนสนับสนุนการต่อสู้ทำสงคราม
ของประชาชนโซเวียต อเซเยฟยอมรับคำ
วิพากษ์วิจารณ์และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง
บรรณาธิการและนักเขียนคนอื่น ๆ ที่ถูกวิพากษ์
วิจารณ์ต่างก็ยอมรับความผิดพลาดและตระหนัก
ถึงความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงแนวทาง
การทำงานโดยยึดหลักนโยบายพรรคเป็นเข็มทิศ
ชี้นำ แบบอย่างการอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์
ตนเองของสมาชิกสหภาพนักเขียนโซเวียตจึงนำ
ไปสู่การประชุมสัมมนานักเขียนทุกระดับทั่ว
ประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง ค.ศ. ๑๙๔๗-๔๘

อะเล็กซานเดอร์ ฟาเดเยฟ

ฟาเดเยฟและนวนิยาย The Young Guard

ในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๔๗ สหภาพนักเขียน
โซเวียตจัดประชุมสัมมนาใหญ่ ๒ วันว่าด้วย
ความรักชาติแห่งโซเวียตโดยมีวัตถุประสงค์จะ
ปลุกเร้าความรักชาติเพื่อต่อต้านประเทศตะวัน
ตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และเพื่อเปิดแนวรบ
ด้านวัฒนธรรมตอบโต้นโยบายสกัดกั้นการ
ขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา
ตาม “หลักการทรูแมน” (Truman Doctrine) ที่
ประกาศเมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๗^{๑๔}
ฟาเดเยฟได้เสนอบทรายงานที่เป็นแนวคิดหลัก
ของการประชุมวิพากษ์โจมตีหนังสือ Pushkin
and World Literature ของไอแซค นูซิมอฟ
(Isaac Nusimov) นักวิจารณ์คนสำคัญใน
ทศวรรษ ๑๙๓๐ นูซิมอฟเสนอประเด็นว่างาน
ของพุซกินได้รับอิทธิพลของตะวันตกและพุซกิน

มีความเป็นยุโรปมากกว่ารัสเซีย ฟาเดเยฟให้
ความเห็นว่าทัศนคติของนูซิมอฟซึ่งสืบทอด
อิทธิพลจากสำนักคิดของอะเล็กซานเดอร์ วิเช
ลอฟสกี (A. Veselovsky) นักวรรณคดีเปรียบ
เทียบที่เลื่องชื่อเป็นทัศนคติที่ผิดและเป็นปฏิปักษ์
ต่อการปฏิวัติ เพราะขาดหลักการแห่งลัทธิ
มาร์กซ-เลนิน สะท้อนความคิดการยอมสยบต่อ
ประเทศตะวันตกและเพิกเฉยต่อเอกลักษณ์และ
คุณสมบัติเฉพาะแห่งความเป็นรัสเซีย

ฟาเดเยฟกล่าวว่แนวคิดของสำนัก
วีเซลอฟสกีที่เปรียบเทียบกับรัสเซียด้อยกว่า
ประเทศตะวันตก และต้องรับวัฒนธรรมและ
ความเจริญของตะวันตกมาพัฒนาประเทศเป็น
รากเหง้าของความคิด “การยอมจำนนต่อตะวัน
ตก” (servility before the West) ที่ต้องวิพากษ์

^{๑๔} สัญชัย สุวังบุตร, ยุโรปสามทศวรรษหลังสงคราม ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๗๕. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๐-๒๒, ๑๕๗.

ทำลาย^{๑๕} ฟาเดเยฟเน้นย้ำว่านักเขียนต้องเชิดชูความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของสหภาพโซเวียตในด้านต่าง ๆ และยกย่องความเป็นโซเวียตที่เหนือกว่าชาติอื่น ๆ ต้องเปิดโปงและโจมตีความฟอนเฟะของวัฒนธรรมกระฎุมพีและแนวทางทุนนิยม ตลอดจนขูดรากถอนโคนแนวคิดที่เสนอให้วัฒนธรรมโซเวียตต้องสยบต่อประเทศตะวันตก

บทรายงานของฟาเดเยฟที่เสริมย้ำแนวความคิดของชดานอฟซึ่งพิมพ์เผยแพร่ตามหน้าหนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ ของพรรคนับเป็นจุดหักเหที่สำคัญของทิศทางการพัฒนาวรรณกรรมช่วงหลังสงคราม หลังการประชุมสัมมนาครั้งนี้ พรรคบังคับให้นักเขียนสร้างสรรค์งานตามนโยบายวรรณกรรมแห่งพรรค และใช้มาตรการกวาดล้างและลงโทษนักเขียนที่ต่อต้านด้วยการจับขังและส่งไปใช้แรงงานหนักที่ค่ายกักกัน

ในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๗ คณะกรรมการกลางพรรคได้วิพากษ์โจมตี *The Young Guard* นวนิยายเรื่องเอกของฟาเดเยฟ และนวนิยายสงครามขนาดสั้นของ คอนสแตนติน ซิโนมอฟ (K. Sinomov) เรื่อง *The Smoke of the*

Fatherland การวิพากษ์ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายจะตอกย้ำแนวทางปฏิบัติของการสร้างสรรค์งานตามหลักนโยบายใหม่แห่งพรรคทางวรรณกรรม และเพื่อกำจัดแนวความคิดที่ไม่ถูกต้องของนักเขียน ตลอดจนการให้ข้อคิดที่เป็นแบบอย่างแก่นักเขียนทุกระดับว่า แม้แต่นักเขียนเรื่องนามที่เป็นสมาชิกพรรค เมื่อเสนอทัศนคติความคิดที่ผิดพลาดก็จะต้องไม่ได้รับการผ่อนปรนและต้องแก้ไขปรับปรุงตนเองด้วย

การวิจารณ์โจมตีของพรรคได้สร้างความสั่นไหวอย่างหนักให้กับวงการหนังสือและนักเขียน นวนิยายสงคราม *The Young Guard* พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๕ และได้รับยกย่องจากวงการวิจารณ์ให้เป็นงานเขียนแบบอย่างของวรรณกรรมอัตถสังคมนิยม ตลอดจนได้รางวัลวรรณกรรมสตาลินยอดเยี่ยม (The First-Class Stalin Prize) ประจำปี ค.ศ. ๑๙๔๖ เนื้อหาของเรื่องว่าด้วยวีรกรรมการต่อสู้ของกลุ่มสมาชิกองค์การคอมมิวนิสต์หรือสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์^{๑๖} ในดินแดนที่กองทัพนาซียึดครอง ฟาเดเยฟเคยให้สัมภาษณ์หลังจากได้รับ

^{๑๕} รายละเอียดของความขัดแย้งทางความคิดที่สืบเนื่องจากสำนักคิดของวีเชลอฟสกีในกลางทศวรรษ ๑๙๔๐ ดู Robert M. Hankin, "Postwar Soviet Ideology and Literary Scholarship," in Ernest J. Simmons, ed. *Through the Glass of Soviet Literature : Views of Russian Society*, (New York : Columbia University Press, 1953), pp. 262-279.

^{๑๖} องค์การคอมมิวนิสต์หรือองค์การสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ (Komsomol ; Communist Youth League) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ เป็นกลไกสำคัญของพรรคในการควบคุมเยาวชนและเตรียมเยาวชนให้เป็นคอมมิวนิสต์ตลอดจนมีฐานะเป็นกำลังสำรองขององค์การพรรค สมาชิกมีอายุระหว่าง ๑๔-๒๘ ปี และส่วนใหญ่เป็นเยาวชนคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เป็นสมาชิกของกองทัพและนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา หน้าที่และบทบาทสำคัญขององค์การคอมมิวนิสต์คือปลุกฝังอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในหมู่เยาวชนและส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจการของรัฐและสังคม การแก้ไขปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการเสนอกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและเสนอชื่อผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตั้งเป็นผู้แทนในสภาโซเวียตทุกระดับ คอมมิวนิสต์จัดพิมพ์หนังสือพิมพ์และวารสารของตนเองเผยแพร่ และหนังสือพิมพ์ทางการเมืองฉบับสำคัญของคอมมิวนิสต์ที่ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๕ คือ คอมมิวนิสต์สกายา ปราฟดา พิมพ์จำหน่ายสัปดาห์ละ ๖ วัน ปัจจุบัน (๑๙๙๐) มียอดการพิมพ์ ๒๒ ล้านฉบับ

รางวัลวรรณกรรมสตาลินว่านวนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นตามข้อเรียกร้องของพรรคเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมแห่งความรักชาติในการต่อสู้เอาชนะศัตรู เขาใช้หลักฐานเอกสารขององค์การคอมมิวนิสต์แห่งคราสโนดอน (Krasnodon) ช่วง ค.ศ. ๑๙๔๓ เป็นเนื้อหาของเรื่องและจำลองตัวละครต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์สมาชิกคอมมิวนิสต์ที่รอดชีวิตในสงครามและบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ The Young Guard จึงมีลักษณะเด่นด้านเนื้อหาและความสมจริงของตัวละครที่มีเลือดเนื้อและชีวิต หนังสือเป็นที่กล่าวขวัญและยกย่องกันไม่ขาดระยะตลอดช่วง ค.ศ. ๑๙๔๕-๖ และมีการนำไปดัดแปลงสร้างเป็นภาพยนตร์และละครซึ่งเป็นที่ยอมรับชื่นชอบกันมาก แม้ในช่วงเวลาที่พรรคเริ่มโจมตีหนังสือ คำวิจารณ์ชื่นชมก็ยังคงปรากฏให้เห็นตามหน้านิตยสารและหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ

สิ่งพิมพ์ของพรรคและโดยเฉพาะ Literary Gazette เปิดฉากการวิพากษ์ The Young Guard ด้วยข้อกล่าวหาว่าฟาเดเยฟละเลยการเสนอภาพการเคลื่อนไหวจัดตั้งทางการเมืองของพรรคในองค์การคอมมิวนิสต์และประเมินสถานภาพและบทบาทความสำคัญของพรรคในการนำและจัดตั้งมวลชนต่ำ ตัวเอกของเรื่องซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานพรรคและนักรบที่เก่งกล้าก็ไม่อยู่ใต้การจัดตั้งชี้นำของพรรค เนื้อหาหลายตอนยังบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เป็นต้นว่าการอพยพถอยหนีของมวลชนจากการบุกล้อมปราบของนาซี ฟาเดเยฟสะท้อนภาพความสับสนอลหม่านของการล่าถอยและความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของเยาวชนคอมมิวนิสต์ แต่พรรคได้แย้ง

ว่าขบวนการของมวลชนอยู่ใต้การจัดตั้งชี้นำแห่งพรรค และเป็นการล่าถอยทางยุทธศาสตร์ที่มีระเบียบวินัยทั้งการต่อสู้ของเยาวชนคอมมิวนิสต์เป็นการรับและรุกทางยุทธศาสตร์ตามแผนการรบของพรรค ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสภาวะเพียงชั่วคราวเท่านั้น

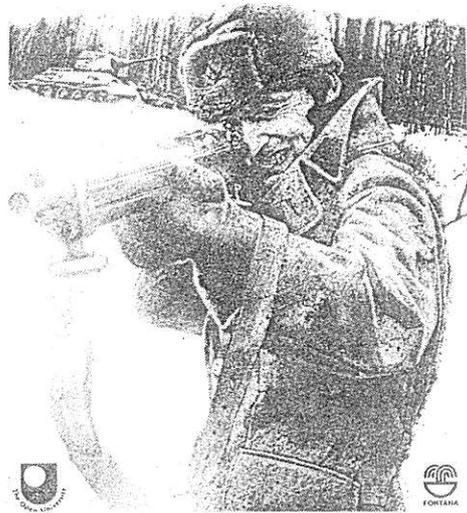
ฟาเดเยฟยอมรับข้อกล่าวหาทั้งหมดและใช้เวลาเกือบ ๔ ปี ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาโดยเพิ่มเติมบทบาทการนำของพรรคในการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์การคอมมิวนิสต์และเรื่องราวความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างพรรคกับกลุ่มสมาชิกคอมมิวนิสต์และประชาชน ขณะเดียวกันเขาเพิ่มเติมบทตัวประกอบอื่น ๆ ซึ่งเสียชีวิตเร็วเกินไปในต้นฉบับเดิมให้มีหน้าที่และบทบาทมากขึ้นภายใต้การจัดตั้งของพรรค The Young Guard ฉบับแก้ไขใหม่ซึ่งเผยแพร่ใน ค.ศ. ๑๙๕๑ จึงเน้นเรื่องราวของพรรคในฐานะกองหน้าและแกนนำของประชาชนในการต่อสู้เอาชนะศัตรูและการยืนหยัดในหลักนโยบายพรรคของเยาวชนคอมมิวนิสต์ในการสู้รบอย่างอาภัพ การแก้ไขต้นฉบับของฟาเดเยฟไม่เพียงจะสะท้อนอำนาจพรรคในการบงการและควบคุมทางความคิดของนักเขียนเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นว่าข้อเท็จจริงบางประการทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถนำมาใช้ได้ ถ้าข้อเท็จจริงนั้นไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นผู้นำของบอลเชวิคในการต่อสู้เอาชนะศัตรูและเน้นบทบาทความยิ่งใหญ่ของพรรคในวิถีชีวิตประชาชน “ความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์” ตามแนวคิดอิตตสังคมนิยมจึงไม่ใช่ “ข้อเท็จจริง” แต่เป็นเพียงเหตุการณ์ที่พรรคสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพรรคเท่านั้น ต้นฉบับใหม่ของ

ฟาเดเยฟยังตั้งคำถามว่า การวิพากษ์วิจารณ์ของพรรค เป็นสิ่งที่ชอบธรรมและนักเขียนที่ยอมรับความ ผิดพลาดและปรับปรุงตนเองไม่เพียงจะได้รับยก ย่องเท่านั้น แต่ยังก้าวหน้าในงานอาชีพอีกด้วย^{๑๓} ฟาเดเยฟยังคงดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ของ สหภาพนักเขียนโซเวียตและกลายเป็นกระบอก เสียงสำคัญของพรรคทางวรรณกรรมที่มีอิทธิพล ทั้งภายในและนอกประเทศ พรรคในเวลาต่อมาได้ ตั้งรางวัลวรรณกรรมเหรียญทองฟาเดเยฟ (Gold Fadeyev Medals) สำหรับวรรณกรรมสร้าง- สรรคดีเด่นด้านสงครามหรือการทหาร นักเขียน ที่ได้เหรียญทองฟาเดเยฟคือ มิฮาอิล โซโลคอฟ (M. Sholokhov) และอะเล็กเซ ซูคอฟ (Alexei Surkov)

ในกรณี *The Smoke of the Fatherland* ของคอนสแตนติน ซิโนนอฟ สิ่งพิมพ์พรรคเพียง แต่วิจารณ์ว่า การเสนอเนื้อหาในรูปแบบของ วรรณกรรมข่าวสารคดีมีส่วนทำให้หนังสือขาด ความงามทางวรรณศิลป์ ตัวเอกของเรื่องเป็น นักลัทธิรักชาติ มีที่วางทำงานที่แข็งแกร่งและ ไม่สามารถแปรความรักชาติให้เป็นการปฏิบัติที่ แจ่มชัดได้ การโจมตีนวนิยายสงครามขนาดสั้น เรื่องนี้มีเป้าหมายเพียงจะชี้แนะว่างานเขียนที่ ผ่านการกลั่นกรองจากพรรคควรจะมีมาตรฐาน ของการประเมินคุณค่าอย่างเข้มงวด นักเขียน ต้องมีความประณีตในการสร้างสรรค์งาน และ ต้องคำนึงถึงบรรทัดฐานทางการเมืองและทาง ศิลปะที่พรรคได้กำหนดไว้^{๑๔}

FRONT-LINE STALINGRAD

THE BLOODIEST BATTLE OF WORLD WAR II-
THROUGH THE EYES OF A YOUNG RUSSIAN OFFICER
Victor Nekrasov

วรรณกรรมสงครามและแนวความคิด “ต่อต้านตะวันตก”

ในช่วงเวลา ๒ ปีแรกหลังการสิ้นสุดลงของ สงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้วรรณกรรมสงครามหรือ วรรณกรรมเพื่อมหายุทธการกอบกู้ปิตุภูมิซึ่ง เนื้อหาส่วนใหญ่ยังว่าด้วยเรื่องราวความรักชาติ การต่อสู้เอาชนะศัตรู และการตีแผ่ความป่าเถื่อน เห็นมโหดของเยอรมนีจะยังคงเป็นกระแสหลัก ของวรรณกรรม แต่นักเขียนจะเน้นประเด็นข้อคิด ที่เป็นบทเรียนของสงครามและเสนอแนวความคิด ที่ให้แง่คิดและบทเรียนว่า “ไม่มีใครและไม่มีอะไร

^{๑๓} Harold Swayze, *Political Control of Literature in the USSR 1946-1959*. (Cambridge : Harvard University Press, 1962), pp. 46-49.

^{๑๔} Vladimir Shcherbina, *On Literature and Art*. (Moscow : Progress Publishers, 1973), pp. 77-82.

จะถูกกลบลิ้ม” เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาความน่าสะพรึงกลัวของสงคราม และความรู้ค่าของชีวิตปัจเจกบุคคลที่ดับสูญไปในสงครามอันนองเลือด และความรู้สึกนึกคิดของคนที่รอดชีวิตต่อผู้คนที่จากไป และอื่น ๆ^{๑๙}วรรณกรรมสงครามเล่มสำคัญคือ *Front-Line Stalingrad* หรือ *In the Trench of Stalingrad* (๑๙๔๖) ของวิกเตอร์ เนคราซอฟ (Victor Nekrasov) ว่าด้วยบันทึกความทรงจำของนักเขียนในการรบปกป้องสตาลินกราด นวนิยายรางวัลวรรณกรรมสตาลินเรื่องนี้เด่นในการนำเสนอเชิงงานสารคดีที่มีลักษณะเรียบง่าย ตรงไปตรงมา และแน่นด้วยข้อมูลหลักฐาน *The Struggle For Peace* (๑๙๔๖-๗) และ *In the Land of the Vanquished* (๑๙๔๘) นวนิยายชุดขนาดยาว ๒ เล่มของปิโยดอร์ บันปีร์ลอฟ (Pyodor Panfyrov) ว่าด้วยการต่อสู้อันอาจหาญของเยาวชนหญิงโซเวียตที่ฉลาดและสวย และความอ้ามहितของนาซี *The Star* (๑๙๔๗) ของเอมมานูเอล คาซาเควิช (Emmanuel Kaza-kevich) นวนิยายว่าด้วยการต่อสู้ด้านการล้อมปราบของนาซี *With Greeting from The Front* (๑๙๔๕) นวนิยายแม่แบบของแนวคิด “กลับบ้านเกิด” (Homecoming) ว่าด้วยความปรารถนาและความไฝฝืนของทหาร

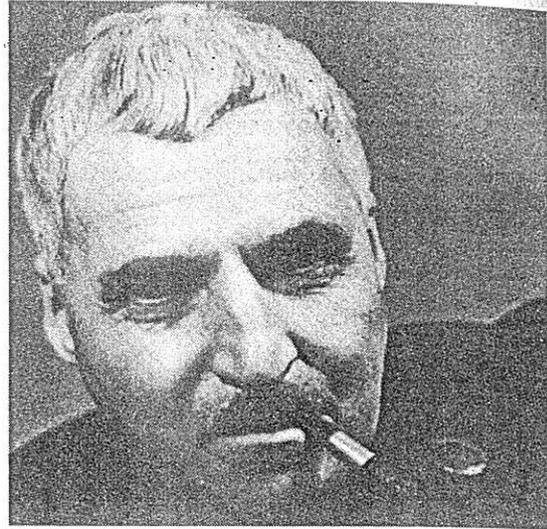
ปลดประจำการที่ต้องการเริ่มชีวิตใหม่อันสงบสุขกับไร่นา นวนิยายเรื่องนี้ได้รับยกย่องว่าเป็นหนึ่งของงานเขียนดีเด่นเกี่ยวกับแนวความคิด “ความไฝฝืนและชีวิตใหม่” หลังสงคราม^{๒๐}

อย่างไรก็ตาม มติพรรคทางวรรณกรรมเมื่อเดือนสิงหาคมและกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๖ และการกำหนดกรอบความคิดเนื้อหาของวรรณกรรมจากการประชุมสัมมนาของสหภาพนักเขียนโซเวียตเมื่อต้นฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๔๗ ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งของสงครามเย็นที่แหลมคมมากขึ้นเมื่อสหภาพโซเวียตเริ่มปิดกั้นเบอร์ลิน (The Berlin Blockade) วันที่ ๑๙ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๘ ทำให้วรรณกรรมสงครามหมดความสำคัญลงอย่างรวดเร็ว วรรณกรรมที่เน้นแนวความคิดต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา เริ่มมีบทบาทและอิทธิพลครอบงำวงการหนังสือและการประพันธ์ เนื้อหาหลักของวรรณกรรมคือการเปิดโปงและวิพากษ์โจมตีประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ตีแผ่ความฟอนเฟะของสังคมนิยมตะวันตก ความลับปรับของผู้นำตะวันตกไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดีทรูแมนแห่งสหรัฐอเมริกา เลออน บลูม (Leon Blum) นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส เคลเมนต์ ริชาร์ด แอตต์ลี (Clement Richard Attlee)

^{๑๙} ดู สันติ นามธรรม “วรรณกรรมสงครามของนักเขียนโซเวียต” โลกหนังสือ ๑ : ๙ (มิถุนายน ๒๕๒๑) : ๖๙-๗๕.

^{๒๐} งานเขียนว่าด้วยแนวคิด “กลับบ้านเกิด” จะเน้นประเด็นการบูรณะสร้างประเทศโดยเฉพาะในเขตชนบท ตัวเอกส่วนใหญ่จะเป็นทหารที่เพิ่งกลับจากแนวหน้าและเริ่มต้นชีวิตใหม่บนผืนนา เขาต้องต่อสู้เอาชนะอุปสรรคความยากลำบากต่าง ๆ ในการพลิกฟื้นแผ่นดิน นับจากปัญหาความขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และเงินทุน การต่อต้านจากชาวนาที่มีฐานะ การแข่งขันกับเพื่อนบ้าน และอื่น ๆ แต่เขาก็สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ เพราะองค์การพรรคคอยช่วยเหลือชี้แนะ ชีวิตใหม่ที่เขาส่งสร้างขึ้นได้สำเร็จจึงพัฒนาออกมาควบคู่ไปกับความสำเร็จของการบูรณะสร้างประเทศได้การนำแห่งพรรค นวนิยายเรื่องสำคัญมี *Harvest* (๑๙๕๑) ของกาลินา นิโคลาเยฟว่า (Galina Nikolayeva), *The Knight of the Golden Star* (๑๙๔๗-๔๘) และ *The Light over the Land* (๑๙๔๙-๕๐) ของเซมยอน บาเบลสกี (Semyon Babaevsky) ซึ่งนวนิยายทั้ง ๒ เล่มนี้ได้รางวัลวรรณกรรมสตาลิน

นายกรัฐมนตรีอังกฤษ และคนอื่น ๆ ตลอดจน
 ประณามความเป็นอสุรสงครามที่กระหายนืด
 ของประเทศตะวันตกและอื่น ๆ นักเขียนที่
 สร้างสรรค์ผลงานเพื่อต่อต้าน “ความเลวร้ายของ
 ยุโรปและจักรวรรดินิยมอเมริกา” จะถือว่าเป็น
 นักเขียนที่ได้พิสูจน์คุณค่าของตนเองในความ
 จงรักภักดีต่อพรรคและความเชื่อมั่นในอุดมการณ์
 แห่งรัฐ คอนสแตนติน ซิโนมอฟ (Konstantin
 Sinomov)^{๒๑} นับเป็นนักเขียนพรรคคนสำคัญที่
 เปิดทางให้วรรณกรรมต่อต้านตะวันตกงอกงาม
 ในวงการหนังสือและการประพันธ์ ผลงานหลาย
 เรื่องของเขาไม่ว่าบทละครเรื่อง *The Russian
 Question* (๑๙๔๖) และ *Under the Chestnuts
 of Prague* (๑๙๔๗) รวมกวีนิพนธ์ *Friends
 and Foes* (๑๙๔๘) นวนิยายขนาดสั้น *The
 Smoke of the Fatherland* (๑๙๔๗) ล้วนเสนอ
 แนวคิดการโจมตีความก้าวร้าวระหายนืด
 ของจักรวรรดินิยมตะวันตก และเปรียบเทียบให้
 เห็นว่าระบอบปกครองของสหภาพโซเวียตดีกว่า
 ระบอบทุนนิยมตะวันตก งานของซิโนมอฟจึง
 เป็นแบบอย่างของงานเขียนตามกรอบนโยบาย
 แห่งพรรคที่นักเขียนจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะ

คอนสแตนติน ซิโนมอฟ

นักเขียนที่ฉกฉวยโอกาสซึ่งต้องการได้เข้าสู่อำนาจ
 ทางสังคมนิยมได้ยึดเป็นแนวทางในการสร้างงาน

นักเขียนเรื่องนามเช่นอิลยา เอห์เรนบูร์ก
 (Ilya Ehrenburg) ก็สร้างงานร่วมสมัยที่ต่อต้าน
 ยุโรปและสหรัฐอเมริกาไว้หลายเรื่อง *The Storms*
 (๑๙๔๘) นวนิยายขนาดยาวภาคสองของ *The
 Fall of Paris* (๑๙๔๑)^{๒๓} ไม่เพียงสะท้อนสภาพ
 ความผันผวนทางการเมืองและสังคมของยุโรป
 และรัสเซียระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึง

^{๒๑} คอนสแตนติน มิคเฮลโลวิช ซิโนมอฟ (Konstantin Mikhaylovich Sinomov, ค.ศ. ๑๙๑๕-) เป็นกวี นักเขียน
 บทละครและนวนิยาย บรรณาธิการนิตยสารวรรณกรรมและสมาชิกพรรค งานเขียนส่วนใหญ่ของเขามีเนื้อหา
 เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ และมักเป็นงานเขียนชายดี นวนิยายเรื่องเด่นของเขาคือ *Days and Nights*
 (๑๙๔๓-๔) *Comrades in Arms* (๑๙๕๗), *The Living and the Dead* (๑๙๖๑-๒), *We are not born
 Soldiers* (๑๙๖๓-๔) และ *The Last Summer* (๑๙๖๔).

^{๒๒} Victor Alexandrov, *The Writers and the Commissar*. (London : The Bodley Head, 1962), pp. 70-4.

^{๒๓} นวนิยายแนวสังคมนิยม-การเมืองเรื่องนี้เขียนขึ้นก่อนที่เยอรมนีจะบุกโจมตีสหภาพโซเวียตเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ค.ศ.
 ๑๙๔๑ เนื้อหาของเรื่องว่าด้วยความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมของฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ. ๑๙๓๕-๔๐ ตัวเอก
 เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีชีวิตและประสบการณ์ทางการเมืองอันโชกโชน เขาวิเคราะห์สาเหตุความพินาศของฝรั่งเศส
 และเสนอแนะความเห็นที่ว่าชนชั้นคนงานชาวฝรั่งเศสและโดยเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นพลังสำคัญที่จะ
 ช่วยปลดปล่อยฝรั่งเศส

ช่วงสมัยสงครามเย็นเท่านั้นแต่ยังเสนอทัศนคติ
ความเห็นของทางการโซเวียตต่อปัญหาความขัด
แย้งทางการเมืองที่ดำรงอยู่และชี้แนะว่าสหรัฐ
อเมริกาคือพลังแห่งสงครามครั้งใหม่ ตัวเอกนัก
หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นเสมือนผู้แทนของชาวต่าง
ชาติที่อาศัยในสหภาพโซเวียตได้บันทึกเรื่องราว
ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตผู้คนชั้นชนต่าง ๆ ที่
เป็นผลกระทบจากสงครามและมีความเชื่อมั่นว่า
ชาวโซเวียตในที่สุดจะเอาชนะปะทุแห่งสงคราม
อุดมการณ์ได้ *The Ninth Wave* (๑๙๕๑-๒)
นวนิยายภาค ๓ ที่เดินเรื่องต่อจาก *The Storms*
เน้นบทบาทความสำคัญของสหภาพโซเวียตที่
เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในการสร้างสันติภาพและ
เปิดโปงนโยบายกระหายสงครามและแผ่อำนาจ
ทางทหารของสหรัฐอเมริกา

นอกจากเนื้อหาที่ตีแผ่ความชั่วร้ายของ
สหรัฐอเมริกาและความเน่าเฟะของสังคมตะวันตก
แล้ว แนวคิดหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งของ
วรรณกรรมช่วง ค.ศ. ๑๙๔๗-๑๙๕๓ คือการ
สดุดียกย่องสหภาพโซเวียตในฐานะรัฐบุรุษที่ยิ่งใหญ่ของ
สหภาพโซเวียตและเป็นที่มาของความสำเร็จทาง
ด้านต่าง ๆ ของประเทศ ตลอดจนเป็นพ่อและ
ครูที่อบรมสร้างคนโซเวียตให้มี “คุณสมบัติอัน
ล้ำเลิศ” *The Story of a Real Man* (๑๙๔๗)
นวนิยายรางวัลวรรณกรรมสตาลินของบอริส
กัมปอฟ (Boris Kampov) ว่าด้วยเรื่องราวของ
นักบินที่บาดเจ็บสาหัสแต่ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง
และความเชื่อมั่นอย่างสูงในพรรคและสตาลิน
ทำให้เขาพยายามเอาชนะความเจ็บปวดทางกาย
และฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จนกลับเป็นนักบินได้
อีกครั้ง ตัวเอกดังกล่าวนับเป็นแบบฉบับของ
วีรชนคอมมิวนิสต์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง

ต่าง ๆ และคุณสมบัติอันล้ำเลิศที่เขามีอยู่คือ
มองโลกในแง่ดี กล้าหาญ ซื่อตรง มีวินัยและ
ศรัทธาเชื่อมั่นอย่างสูงในพรรคและสตาลิน
ตลอดจนตระหนักอย่างเต็มเปี่ยมว่าพวกเขามี
ภาระหน้าที่อย่างไรและกำลังมุ่งมั่นไปสู่สิ่งใด
Happiness (๑๙๔๔) ของปิโยดอร์ ปิฟเลนโก
(Pyodor Pavlenko) ว่าด้วยปัญหาทางการเมือง
ของยุโรประหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๕-๖ โดยเน้นบท
บาททางการเมืองของสตาลินในการประชุมประ
เทศมหาอำนาจที่ยัลต้า ค.ศ. ๑๙๔๕ นวนิยาย
รางวัลสตาลินเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าความปราด
เปรื่องและความเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของสตาลิน
ทำให้สหภาพโซเวียตเป็นประเทศอภิมหาอำนาจ
ที่เจริญก้าวหน้าเหนือประเทศตะวันตกและความ
สำเร็จของการบูรณะฟื้นฟูประเทศเป็นเพราะ
คนโซเวียตซึ่งพรรคและสตาลินได้อบรมและ
ชี้แนะทางต่างล้วนมีศักยภาพและความสร้าง
สรรค์สูง *For the Soviet Power* (๑๙๔๙) ของ
วาเลนติน กาดายอฟ นวนิยายขนาดยาวว่าด้วย
การเคลื่อนไหวของมวลชนโซเวียตและขบวนการ
การใต้ดินคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับกองทหาร
เยอรมันที่ยึดครองโอดเดสซา แม้กาดายอฟจะนำ
เสนอตัวละครได้อย่างดีแต่นักวิจารณ์พรรคก็
โจมตีว่าตัวละครขาดคุณสมบัติของคนโซเวียต
ตามมาตรฐานพรรคและไม่ได้ชี้ให้เห็นบทบาท
การนำของพรรคและสตาลิน กาดายอฟจึงต้อง
แก้ไขปรับปรุงเนื้อหาใหม่ตามบรรทัดฐานทาง
การเมืองของพรรคและเนื้อหาที่แก้ไขดังกล่าว
พิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. ๑๙๕๑

บทละครและกวีพันธ์ที่มีเนื้อหาต่อต้าน
สหรัฐอเมริกาและเชิดชูสตาลินในฐานะวีรชนแบบ
ฉบับและผู้นำที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของยุคสมัยก็มีจำนวน

มากพอ ๆ กับนวนิยายและเรื่องสั้น ผลงานเล่มสำคัญมี *The Ill-starred Haberdasher* (๑๙๔๘) ของอนาโตลี ซูรอฟ (A. Surov); *The Voice of America* (๑๙๔๙) ของบอริส เลฟเรนยอฟ (Boris Levrenyov); *Behind the Second Front* (๑๙๔๙) ของวิตาลี โซบโค (Vitaly Sobko); และ *The Word About Tomorrow* (๑๙๔๙) ของเออร์เกนี ดอลมาตอฟสกี (Evgeny Dolmatovsky) เป็นต้น นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งเสนอเนื้อหาในลักษณะเดียวกันที่น่าสนใจ มี *An Extraordinary Summer* (๑๙๔๙) ของคอนสแตนติน เฟดิน; *Faithful Friends* และ *Engineers* (๑๙๕๐-๕๒) ของมีฮาอิล สโลนิมสกี (M. Slonimsky); และ *The Soldiers of the Revolution* (๑๙๕๓) ของอิวาน เครมเลฟ (Ivan Kremlev)

สหภาพนักเขียนโซเวียตมีบทบาทสำคัญในการสอดส่องและควบคุมนักเขียนให้สร้างผลงานตามแนวทางที่พรรคได้กำหนด นักเขียนที่พยายามหลีกเลี่ยงการเสนอเนื้อหาตามแนวทางพรรคจะถูกตักเตือน ฟังเสียงและข่มขู่คุกคามทั้งอาจหายสาบสูญไปจากสังคมอย่างรวดเร็ว วรรณกรรมสงครามและวรรณกรรมต่อต้านตะวันตกซึ่งมีปริมาณมากที่สุดก็ยังไม่รอดพ้นจากการตรวจสอบและกวดขันของพรรค *For the Just Cause* (๑๙๕๒) นวนิยายสงครามขนาดยาวของวาซิลี กรอสส์มัน (Vasily Grossman)

เป็นตัวอย่างที่เราเห็นได้ชัด นวนิยายเรื่องนี้ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นตอน ๆ ในนิตยสารวรรณกรรม *Novy Mir* เนื้อหาของเรื่องว่าด้วยการรบบอกกัน สตาลินกราดและเรื่องราวของพลเรือนหลายครอบครัวที่พัวพันในเหตุการณ์รบ นักวิจารณ์แนวทางพรรคโจมตีว่านวนิยายเรื่องนี้บิดเบือนข้อเท็จจริงของสงครามและตัวละครไม่ใช่ลักษณะของคนโซเวียต กองบรรณาธิการนิตยสาร *Novy Mir* จึงต้องระงับการจัดพิมพ์ตอนต่อไปและแถลงถึงความผิดพลาดที่ไม่ได้พิจารณาเนื้อหาอย่างรอบคอบ กรอสส์มันต้องแก้ไขเนื้อหาซึ่งเป็นภาคแรกของเรื่องใหม่และพิมพ์เผยแพร่อีกครั้งใน ค.ศ. ๑๙๕๔ แต่ไม่ปรากฏว่าเนื้อหาส่วนที่เหลือได้รับการตีพิมพ์อีก สหภาพนักเขียนโซเวียตต่อมาก็แถลงอย่างเป็นทางการว่า นวนิยายเรื่องนี้ “ไม่สมบูรณ์และต้องห้าม” แม้จะเป็นที่เข้าใจกันว่าหน่วยตำรวจลับได้ทำลายต้นฉบับ แต่กรอสส์มันได้ซ่อนสำเนาต้นฉบับทั้งหมดไว้และนวนิยายเรื่องนี้ต่อมาถูกลักลอบนำออกนอกประเทศและพิมพ์เผยแพร่ใน “ซามิซดัต” (Samizdat)^{๒๔} ช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐ อย่างไรก็ตามแม้กรอสส์มันและนวนิยายของเขาเรื่องนี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์โจมตีเป็นเวลานานกว่า ๒ ปี แต่เขาก็ไม่ถูกจับกุมหรือต้องโทษแต่ประการใด การผ่อนปรนความเข้มงวดดังกล่าวจึงนับเป็นสัญญาณแรกของการปรับเปลี่ยนแนวนโยบาย

^{๒๔} ซามิซดัต เป็นสิ่งพิมพ์ใต้ดินที่จัดทำในช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๕๐ และแพร่หลายเป็นที่รู้จักยอมรับกันนอกสหภาพโซเวียต ในราว ค.ศ. ๑๙๖๔ ซามิซดัตจะพิมพ์กวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทความ และข้อเขียนต่าง ๆ ที่ไม่ผ่านระบบการเซ็นเซอร์ของทางการโซเวียต การจัดพิมพ์ซามิซดัตนับเป็นยุทธวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพที่สำคัญอีกรูปแบบหนึ่งของขบวนการปัญญาชนโซเวียตในทศวรรษ ๑๙๖๐ ดู Julius Teksin “Inside Samizdat” *Encounter* vol. XI, No.2 (February, 1973) : 25-33.

พรรคท้าววรรณกรรมที่เริ่มปรากฏให้เห็นในช่วงปลายสมัยอำนาจนิยมของสตาลิน^{๒๕}

การขุดรากถอนโคนความเป็นตะวันตก (Anti-cosmopolitan) ในงานวรรณกรรม

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ สหภาพนักเขียนโซเวียตตระหนักให้มีการขุดรากถอนโคนแนวคิดความเป็นตะวันตกในงานวรรณกรรม จุดมุ่งหมายหลักของการรณรงค์ครั้งนี้คือการจะเน้นย้ำและชี้ให้เห็นว่า แบบแผนทางศิลปะวรรณกรรมและมรดกทางวัฒนธรรมของโซเวียตพัฒนาเจริญขึ้นบนรากฐานดั้งเดิมของความเป็นรัสเซียที่ปราศจากอิทธิพลใด ๆ ของตะวันตก ศิลปิน นักเขียนโดยเฉพาะนักเขียนบทละครต้องตระหนักถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมรัสเซียที่พัฒนาเติบโตอย่างอิสระ การเสนอแนวคิดว่าอิทธิพลของยุโรปแฝงฝังอยู่ในงานศิลปะวรรณกรรมของโซเวียตถือเป็นทัศนคติต่อต้าน

ความรักชาติที่ต้องประจานและทำลาย นักเขียนต้องปลดปล่อยความคิดการยอมรับต่อตะวันตก และกล้าที่จะวิพากษ์ทำลายความเป็นตะวันตกในงานวรรณกรรมเพื่อให้ศิลปะวรรณกรรมก้าวสู่สภาพการณ์ใหม่ที่ก้าวหน้าขึ้นและคงความเป็นเอกลักษณ์แห่งรัสเซียไว้

ข้อเรียกร้องของสหภาพนักเขียนโซเวียตได้นำไปสู่การดำเนินงานสะสางชะล้างอิทธิพลของตะวันตกในงานวรรณกรรมโดยเฉพาะภาพยนตร์และบทละครอย่างเข้มงวด^{๒๖} ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๙-๑๙๕๐ มีการจับกุมกวาดล้างนักเขียนนักวิจารณ์ที่มีแนวคิดโน้มเอียงไปทางตะวันตกเป็นจำนวนมากและนักเขียนจำนวนไม่น้อยที่ทางการกำจัดเป็นชาวยิวหรือมีเชื้อสายยิว ประเทศตะวันตกจึงเข้าใจว่าการกวาดล้างนักเขียนยิวดังกล่าวโดยเฉพาะระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๑-๑๙๕๒ ซึ่งการเช่นฆ่าจับกุมชาวยิวได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นนโยบายต่อต้านชาวยิวของพรรค^{๒๗}

^{๒๕} Edith Rogovin Frankel "Literary Policy in Stalin's Last Year" *Soviet Studies* vol. XXVIII, No.3 (July 1976), pp.395-400.

^{๒๖} รายละเอียดของการสะสางอิทธิพลความคิดของตะวันตกในวงการละคร ดู Harold Swayze, *Political Control of Literature in the USSR 1946-1959*. (Cambridge : Harvard University Press, 1962), pp.54-70.

^{๒๗} ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชาวยิวในสหภาพโซเวียตได้เคลื่อนไหวทางการเมืองสนับสนุนขบวนการไซออนิสต์ (Zionism) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายจะช่วยเหลือชาวยิวให้กลับไปตั้งถิ่นฐานในแคว้นปาเลสไตน์ และรณรงค์ทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างเอกภาพทางความคิดในหมู่ชาวยิว รัฐบาลโซเวียตปราบปรามการเคลื่อนไหวของชาวยิวอย่างรุนแรงและยุบองค์การทางการเมืองของชาวยิวทั้งหมด ตลอดจนสั่งปิดหนังสือพิมพ์ของชาวยิวและห้ามเผยแพร่ข่าวสารใด ๆ ในหมู่ชาวยิว นโยบายขุดรากถอนโคนความเป็นตะวันตกของพรรคจึงมีผลกระทบต่อนักเขียนยิวเพราะทางการกล่าวหาว่านักเขียนยิวเคลื่อนไหวทางความคิดเพื่อชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมยิวมีลักษณะเฉพาะของตนเองและไม่ได้เป็นส่วนประกอบของวรรณกรรมโซเวียต นักเขียนยิวส่วนใหญ่ที่ถูกจับกุมก็มักจะใช้นามแฝงและมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการทางการเมืองของชาวยิว แต่มาตรการการดำเนินงานของพรรคก็ไม่ได้มุ่งหมายจะต่อต้านชาวยิวโดยเฉพาะ เพราะจำนวนไม่น้อยของนักเขียนที่ถูกจับกุมลงโทษไม่ใช่ชาวยิว และนักเขียนยิวหลายคนยังเป็นผู้ที่กล่าวหาให้ร้ายคนอื่น ทั้งนักเขียนเชื้อชาติอื่น ๆ ก็ถูกจับกุมกวาดล้างด้วย ดู Maurice Friedberg, "Jewish Themes in Soviet Russian Literature" in Lionel Kochan, ed. *The Jews in Soviet Russia since 1917*. (London : Oxford University Press, 1978), pp. 197-225.

นักเขียนยิวที่เรื่อนามเช่น เปเรตซ์ มาร์คิช (Peretz D. Markish); อิตเซค เฟเฟียร์ (Itzek Fefer); เดวิด เบียร์เกิลซอน (David R. Bergelson); เดวิด ฮอฟสเตย์น (David N. Hofstein); เลฟ ควิตโค (Lev M. Kvitko); และคนอื่น ๆ รวมทั้งปัญญาชนที่สนับสนุนชาวยิวอีกไม่น้อยต่างล้วนสาบสูญไปจากบรรณโลกอย่างไร้ร่องรอย

เป้าประสงค์สำคัญของพรรคในนโยบายการขูดรากถอนโคนอิทธิพลตะวันตกทางวัฒนธรรมคือการจะปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติแห่งชาติเวียดนามและการเน้นย้ำว่าสหภาพโซเวียตเป็นที่หนึ่งไม่มีสองในความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการแขนงต่าง ๆ และแม้แต่แทนพิมพ์ตัวอักษรก็เป็นที่ยุ้จักกันในรัสเซียก่อนการประดิษฐ์คิดค้นของกูเตนเบิร์กด้วย พรรคได้เรียกร้องให้นักเขียนเชิดชูความรุ่งโรจน์ของ “ความเป็นโซเวียต” ในทุก ๆ สิ่งซึ่งถือว่าเหนือกว่าประเทศอื่น ๆ และเน้นการสวดตีความเป็นอัจฉริยะของสตาลินทางด้านต่าง ๆ คณะกรรมการกลางพรรคยังจัดทำหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ *Culture and Life* เพื่อชี้แนะแนวทางการสร้างสรรค์งานตามหลักนโยบายพรรคและเป็นคู่มือที่นักเขียนต้องยึดถือ ผลกระทบสำคัญของนโยบายดังกล่าวคือความชะงักงันของการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ศิลปะและวรรณกรรมโซเวียตได้ลดคุณค่าลงเป็นเพียงเครื่องมือโฆษณาทางการเมืองของพรรค นักเขียนที่พยายามจะเสนอเรื่องราวซึ่งสะท้อนความเป็นจริงแห่งสังคมโซเวียตหรือที่อยู่รอบกรอบนโยบายพรรคจะถูกกล่าวหาเป็น “ศัตรู” หรือ “ผู้ทรยศ” ที่ต้องถูกกำจัด การคุกคามข่มขู่

และการกล่าวร้ายป้ายสีตลอดจนการจับกุมและตัดสินโทษจึงกลายเป็นเรื่องปรกติในชีวิตประจำวันของนักเขียน บรรยากาศของความหวาดระแวงและความกลัวจึงครอบงำวงการหนังสือและการประพันธ์ทั่วไป

นอกจากนี้แล้ววรรณกรรมของยุโรปและสหรัฐอเมริกาซึ่งเคยแพร่หลายในสหภาพโซเวียต เช่น งานเขียนของริชาร์ด ไรท์ (Richard Wright); อับตัน ซินเคลร์ (Upton Sinclair); ยอร์จ ออร์เวล (George Orwell); แจ็ค ลอนดอน (Jack London); อังเดร มาลโรซ์ (André Malraux) และคนอื่น ๆ ก็กลายเป็นหนังสือต้องห้าม นักเขียนยุโรปที่เคยชื่นชมสังคมโซเวียตเป็นต้นว่า อิกนาซิโอ ซิโลเน (Ignazio Silone); สตีเฟน สเปนเดอร์ (Stephen Spender); อาร์เธอร์ โคสต์เลอร์ (Arthur Koestler); และคนอื่น ๆ ซึ่งต่อมาได้เขียนงานวิพากษ์วิจารณ์ระบอบปกครองของสหภาพโซเวียตด้วยจุดมุ่งหมายจะให้มีการปฏิรูปก็กลายเป็นนักเขียนปฏิปักษ์ที่พรรคสั่งห้ามเผยแพร่ผลงานและไม่ให้เดินทางเข้าประเทศอีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันพรรคยังห้ามไม่ให้มีการศึกษาและใช้ข้อมูลหลักฐานจากประเทศตะวันตกในงานวิชาการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวรรณคดีเปรียบเทียบ^{๒๔} แต่หากผู้ศึกษาชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของรัสเซียโดยเฉพาะโซเวียตมีบทบาทครอบงำตะวันตก ผลงานนั้นก็ได้รับการสนับสนุนให้พิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวางและเป็นจำนวนมาก เช่น การวิเคราะห์อิทธิพลความสำคัญของแมกซิม กอร์กีที่ตองานเขียนของแจ๊ค ลอนดอนและอับตัน ซินเคลร์ หรืออิทธิพลของมายาคอฟสกีต่อหลุยส์

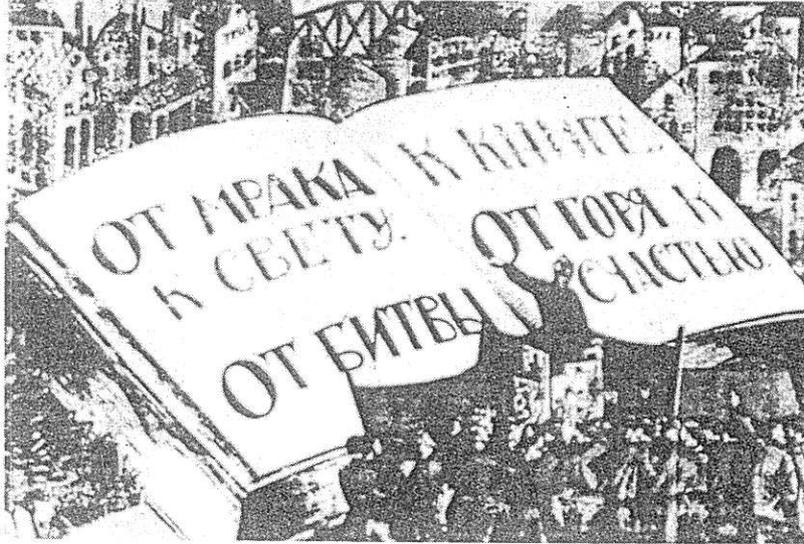
^{๒๔} Victor Alexandrov, *Culture and Social Progress*. (Moscow : Progress Publishers, 1968), pp. 204-7.

อารากง เป็นต้น

งานเขียนที่เสนอเนื้อหาความยิ่งใหญ่ของสหภาพโซเวียตมักนิยมใช้วิธีการเปรียบเทียบเป็นแกนเดินของเรื่อง A Great Force (๑๙๔๘) นวนิยายของบอริส โรมาชอฟ (Boris Romashov) เล่าถึงความแตกต่างระหว่างปัญญาชนที่รักชาติกับปัญญาชนที่หลงใหลในวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งในตอนจบได้สำนึกผิดและยอมรับในคุณค่าแห่งความเป็นโซเวียต The University (๑๙๘๔) ของกริโกเรีย โคโนวาลอฟ (Grigory Kononov) สะท้อนภาพชีวิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งต่อมาเป็นนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงและเขาทำให่วงวิชาการตะวันตกต้องยอมรับว่าปรัชญาของรัสเซียเด่นและเหนือกว่าปรัชญาตะวันตก Someone Else's Shadow (๑๙๔๙) บทละครของคอนสแตนติน ซิโนมอฟว่าด้วยนักวิทยาศาสตร์โซเวียตที่เปิดเผยความลับทางวิทยาศาสตร์ให้เพื่อนร่วมงานชาวต่างชาติและในตอนท้ายตระหนักว่าเขาอาจมีส่วนก่อความหายนะให้กับโลกเพราะนักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกันอาจนำผลการค้นคว้าซึ่งยังไม่สมบูรณ์นั้นเป็นเครื่องมือก่อสงครามขึ้นได้ บทละครเรื่องนี้สะท้อนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของสหภาพโซเวียตและแนะนำความรักชาติเป็นพลังผลักดันให้คนร้ายสำนึกผิดและต่อสู้เพื่อความถูกต้อง บทละครสำคัญเรื่องอื่น ๆ มี Point of Honor (๑๙๔๘) ของอะเล็กซานเดอร์ สเตย์น (A. Stein); Beketov's Career (๑๙๔๙) ของอนาโตลี โซโฟรโนฟ (A. Sofronov); I Want to go Home (๑๙๔๙) ของ

เซร์เกย์ มีคฮัลคอฟ (Sergey Mikhalkov) และ River of Fire ของวาเลนติน โคเซฟนิคอฟ (V. Kozhevnikov) เป็นต้น

ใน ค.ศ. ๑๙๕๑ พรรคยังเปิดฉากการรณรงค์ครั้งใหม่เพื่อต่อต้านแนวคิดลัทธิชาตินิยมแบบกระฎุมพี (Anti-Bourgeois Nationalism) หนังสือพิมพ์ปราฟด้าตีพิมพ์บทวิพากษ์กวีนิพนธ์เรื่อง Love the Ukraine ของวาเลนติน ซอสยูรา (V. Sosyura) กวีและนักเขียนชาวยูเครนซึ่งมีเนื้อหาชื่นชมวิถีแห่งชีวิตทางสังคมและชาติอันงดงามของยูเครน ปราฟด้าโจมตีแนวคิดของเนื้อหา กวีนิพนธ์ที่สะท้อนลัทธิชาตินิยมแบบกระฎุมพี เพราะไม่ได้ชี้ให้เห็นว่ายูเครนเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกครอบครัวใหญ่แห่งโซเวียต และละเอียดที่จะนำเสนอภาพของสังคมเก่าซึ่งต้องประณามโจมตีตลอดจนสดุดีความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เป็นผลจากการปฏิวัติ ซอสยูรายอมรับคำชี้แนะและเขียนสารภาพความผิดที่มีความคิดรักชาติแบบกระฎุมพี การโจมตีของปราฟด้าครั้งนี้ได้ให้ข้อคิดที่เป็นแนวทางการสร้างวรรณกรรมว่าจะต้องไม่มีการยกย่องชื่นชมแบบแผนชีวิตของสังคมเก่า และสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกโหยหาถึงอดีตและดื่มน้ำกับความงามของธรรมชาติ แต่ต้องเน้นย้ำช่วงสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กำลังดำเนินอยู่และเสนอภาพสังคมแห่งอนาคตที่จะแทนที่ระบอบสังคมนิยมโซเวียต กล่าวอีกนัยหนึ่ง พรรคเรียกร้องให้นักเขียนสร้างสรรค์งานให้สอดคล้องกับนโยบายการเมืองแห่งพรรคและเน้นหนักการเสริมสร้าง

ความแข็งแกร่งแห่งอุดมการณ์โซเวียต^{๒๙}

การต่อต้านแนวคิดลัทธิชาตินิยมแบบ
ระบอบฟิมีผลกระทบไม่น้อยต่องานทางวิชาการ
โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ที่
ยกย่องบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ซึ่งไม่ใช่
คนรัสเซียจะถูกโจมตีอย่างหนักและต้องแก้ไข
เนื้อหาใหม่ บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ต้องมี
ความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับสังคมรัสเซีย หรือ
เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการปัญญาชนก้าวหน้า
ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อล้มระบบซาร์
นอกจากนี้แล้วประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็ต้องเป็น
ส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ส่วนกลางซึ่งต้อง
เสนอเรื่องราวความยิ่งใหญ่ รุ่งเรืองของรัสเซีย
และโซเวียตเพื่อเชิดชูความสำนึกในความรักชาติ^{๓๐}

กล่าวได้ว่านโยบายทางวรรณแห่งพรรค
ที่สืบสานจากแนวคิดลัทธิชดานอฟมีผลกระทบ
อย่างมากต่อพัฒนาการสร้างสรรค์วรรณกรรม
โซเวียต นักศึกษาชาวฝรั่งเศสที่ได้ทุนการศึกษา
ของรัฐบาลโซเวียตเล่าถึงบรรยากาศทางความ
คิดทั่วไปของสังคมโซเวียตช่วงปลายทศวรรษ
๑๙๔๐ ไว้ว่า "...เป็นช่วงสมัยที่หนังสือในห้อง
สมุดถูกทำลาย ชีตฆ่า และมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง
เนื้อหาใหม่ วัฒนธรรมทางหนังสือของ
โลกตะวันตกหยุดลงที่งานของดิกเกนส์และ
บัลซัค ความรู้หรือศาสตร์ทุกด้านต้องประทับ
ตราแห่งชนชั้นกรรมาชีพหรือไม่ก็ชนชั้นกระ
ฎุมพี ทุกสิ่งทุกอย่างถูกตัดสินจากหลักการอัน
หยาบกระด้างของเป้าหมายแห่งพรรคและ
ปริบททางสังคม ไม่มีแนวทางสายกลาง..."^{๓๑}

^{๒๙} Walter N. Vickery, "Zhdanovism" (1946-53) in Max Hayward and Leopold Labedz, edited, *Literature and Revolution in Soviet Russia 1917-62, A Symposium*. (London : Oxford University Press, 1963), pp. 112-114.

^{๓๐} ดู S.V. Utechin, *Soviet Historiography*. (Moscow : Progress Publisher, 1975).

^{๓๑} Leopold Labedz and Max Hayward, eds., *On Trail The Case of Sinyavsky (Tertz) and Daniel (Arzhak)*. (London : Collins, 1967), pp. 324-5.